

Verhoging van de grens van de bevoegdheid van de kantonrechters alsmede van de grens van appellabiliteit van vonnissen van deze rechters in burgerlijke zaken en, in verband daarmee, opheffing van de grens van appellabiliteit van vonnissen van de rechtbanken in burgerlijke zaken

MEMORIE VAN TOELICHTING

Nr. 3

Algemeen

Bij de totstandkoming, in 1827, van de wet die thans pleegt te worden aangeduid als de Wet op de rechterlijke organisatie en het beleid der justitie werd de bevoegdheidsgrens van de kantonrechter ten aanzien van „louter personeele” rechtsvorderingen in het algemeen gesteld op f 200, met mogelijkheid van hoger beroep indien de vordering f 50 te boven ging. Ofschoon sedert de inwerkingtreding van genoemde wet in 1838 de economische omstandigheden zich sterk wijzigden, bleef deze grens gedurende ruim honderd jaar gehandhaafd. Wel werden van de zijde van de Regering meer dan eens pogingen gedaan om tot een verhoging te komen – in de vorige eeuw zijn daartoe verschillende voorstellen ingediend – doch eerst in 1942 bracht een besluit van de secretarissen-generaal van de Departementen van Justitie en van Waterstaat (Verordeningenblad no. 91/1942) de competentiegrens van de kantonrechter op het thans nog geldende bedrag, f 500; de appellabiliteitsgrens van kantongerechtsvonnissen werd bij die gelegenheid gesteld op f 200, die van rechtbankvonnissen (voorheen f 400) op f 1000. Na de oorlog werd dit bezettingsbesluit weliswaar vervangen door een wet (Wet van 1 april 1950, *Stb.* K 119) doch de materiële inhoud ervan onderging geen wijziging.

Sedertdien heeft de behoefte aan een herziening zich opnieuw doen gevoelen; van verschillende zijden werd aangedrongen op een verhoging van de competentie- en appellabiliteitsgrenzen, welke rekening houdt met de vooral in de laatste jaren opgetreden veranderingen in de koopkracht van de gulden.

De ondergetekende is tot de overtuiging gekomen dat de tijd voor een dergelijke herziening thans rijp is. Tot dit oordeel hebben in belangrijke mate medegewerkt de adviezen, welke door zijn ambtsvoorgangers zijn ingewonnen in de kringen der rechterlijke macht en van de advocaten. Deze adviezen zijn ter inzage van de leden ter griffie neergelegd. Bijna alle adviezen strekten tot verhoging van de competentiegrens. Meer verscheidenheid van opvatting bestond omtrent de belangrijke vraag, tot hoever de verhoging moet gaan.

Na ampele afweging van de bij deze aangelegenheid betrokken belangen is de ondergetekende tot de conclusie gekomen, dat thans een verhoging van de bevoegdheidsgrens van de kantonrechter tot f 1500 wenselijk is. Hij is er zich van bewust, dat dit een niet onaanzienlijke verruiming van de competentie van de kantonrechter betekent, doch hij acht deze stap geboden in het belang van een goede rechtsbedeling.

Bij de overwegingen die een rol spelen bij de herziening van de competentiegrens moet in de eerste plaats genoemd worden de verandering in de waarde van de munteenheid. Ter illustratie wordt hier een enkel gegeven omtrent het prijsindexcijfer voor het levensonderhoud van gezinnen van hand- en hoofdarbeiders vermeld. Stelt men 1947 op 100, dan was het indexcijfer in 1950: 119 en in 1967: 211. Neemt men de loonindexcijfers voor volwassen werknemers uit alle categorieën en stelt men het jaar 1947 op 100, dan is het cijfer voor het jaar 1950: 116 en voor 1967: 375. Daargelaten welk indexcijfer bij de beoordeling van de competentiegrens als toetssteen moet worden gekozen, het is uit deze gegevens in elk geval duid-

delijk dat het huidige bedrag van de competentiegrens een belangrijk geringer belang voorstelt dan in 1942 (1950) het geval was. Geleidelijk is een steeds ernstiger wordende verstoring opgetreden in de verhouding tussen het belang van zaken, waarvoor de justitiabelen bij de kantonrechter terecht kunnen en het belang van de zaken, die bij de rechtbanken moeten worden aangebracht. De wetgever heeft in het verleden bij de afbakening van de competenties van deze in hun aard op tal van punten verschillende gerechten een geheel ander beeld voor ogen gestaan. Door de geschetste ontwikkeling is het thans zo, dat de justitiabelen zich reeds met betrekkelijk geringe vorderingen tot de rechtbank moeten wenden, hoewel de wetgever zich oorspronkelijk heeft voorgesteld, dat deze vorderingen bij uitstek tot het domein van de kantongerechten behoren. Verhoging van de competentiegrens betekent, dat het terrein van de alleenrechtsprekende rechter weer op redelijke afmetingen wordt gebracht. Dit beantwoordt aan de grondslag van de kantongerechtspraak. Voor zaken van een beperkt belang is het niet nodig een uitspraak van drie rechters te verlangen.

De verhoging van de competentiegrens heeft verder tot gevolg dat geen verplichte rechtsbijstand meer zal bestaan in een categorie van zaken, waarvoor deze nu wel geldt. Men moet hierbij echter in aanmerking nemen, dat door de vermindering van de geldswaarde het terrein van de verplichte rechtsbijstand bij de colleges geleidelijk is uitgebreid tot zaken waarvoor deze niet is bedoeld. Een consequentie van de voorgestelde wetswijziging is, dat deze „sluipende” uitbreiding van de verplichte rechtsbijstand wordt teruggedrongen.

Het zal overigens ook in kantongerechtszaken vaak wenselijk en nuttig zijn een advocaat in te schakelen. Het zou evenwel te ver gaan die bijstand in deze zaken verplicht te stellen.

Tegen de voorgestelde verhoging kan als praktisch bezwaar worden aangevoerd, dat een uitbreiding van de werkzaamheden der kantonrechters tot overbelasting kan voeren. De ondergetekende is evenwel van oordeel, dat in casu geen reden tot beduchtheid behoeft te bestaan; daar waar overbelasting zou dreigen, kunnen adequate voorzieningen worden getroffen.

In welke omvang de werkzaamheden van de kantonrechter als gevolg van de voorgestelde verhoging van de competentiegrens zullen toenemen, kan niet nauwkeurig worden aangegeven. Want ook al staat het vast, dat de procedures betreffende vorderingen van f 500–f 1500 in plaats van bij de rechtbank voortaan bij de kantonrechter aanhangig gemaakt zullen worden, het is niet te voorspellen hoeveel procedures betreffende die categorie van vorderingen bij de kantonrechter zullen komen, omdat er rekening mee moet worden gehouden, dat geschillen over deze bedragen thans onder meer vanwege het kostenrisico niet aan de rechtbank worden voorgelegd.

Met het vraagstuk van de competentiegrens is dat van de appellabiliteitsgrens nauw verbonden. Overwegingen van gelijke aard spelen hier een rol: enerzijds waarborgen voor de strijdende partijen, anderzijds het gevaar dat het proceskostenrisico een prohibatieve werking gaat uitoefenen.

Uitgaande van de zojuist genoemde competentiegrens acht de ondergetekende in kantongerechtszaken een verhoging van

de appellabiliteitsgrens tot f 500 gerechtvaardigd. Aan de mogelijkheid van hoger beroep in rechtbankzaken meent hij daarentegen bij de voorgestelde competentiegrens van f 1500 geen beperking te moeten stellen. Het ontbreken van een appelinstantie zou hier kunnen leiden tot een grotere geneigdheid tot het instellen van beroep in cassatie, ook in die gevallen waarin een betrekkelijk gering uitzicht op bevredigende resultaten bestaat; aldus zou het proceskostenrisico niet wezenlijk worden verminderd. Dit geldt voor de persoonlijke rechtsvorderingen, waarvan de rechtbanken in eerste instantie kennis nemen, wanneer de vordering f 1500 of hoger bedraagt, zowel als voor de zakelijke en gemengde vorderingen, die *alle* ongeacht het bedrag in eerste instantie tot de bevoegdheid van de rechtbank behoren.

Het wetsontwerp brengt geen verandering in de grens van de rechterlijke bevelen tot betaling (artikel 125*k* W. v. B. Rv.). Bij grotere vorderingen dan f 500 spelen de kosten van dagvaarding slechts een relatief geringe rol. Anderzijds zal bij grotere vorderingen in het algemeen vaker tegenspraak worden gevoerd, zodat het primair beoogde doel, de afgifte van het rechterlijk bevel tot betaling, niet wordt bereikt.

Evenmin brengt het wetsontwerp verandering in de grens van de competentie van de kantonrechter en die van de recht-

bank ten aanzien van de beledigde partij, bedoeld in de artikelen 44, derde lid, en 56, vijfde lid, van de Wet op de Rechterlijke Organisatie. Te dien aanzien moet worden afgewacht, welke voorstellen zullen worden gedaan in het rapport van de Commissie partiële herziening van het Wetboek van Strafvordering (Commissie-Feber), die zich ook met dit onderwerp bezighoudt.

Artikelen

De artikelen I tot en met VI behoeven naast wat er hiervoor onder „Algemeen” over is gezegd, geen nadere toelichting.

Artikel VII van het wetsontwerp bevat een bepaling van overgangsrecht. Hierdoor worden zaken, waarin op de dag van inwerkingtreding reeds een dagvaarding is uitgebracht of die op dat tijdstip bij verzoekschrift aanhangig zijn gemaakt, aan de werking van de nieuwe wet onttrokken; door deze bepaling zal voorts in alle zaken die in eerste aanleg vóór de inwerkingtreding van de wet waren aangevangen, de oude appellabiliteitsgrens blijven gelden, ook al is het appel na de inwerkingtreding ingesteld.

De Minister van Justitie,

C. H. F. POLAK.